

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2025.1.13>

ЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УДОСКОНАЛЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИКО-ЛІКАРНЯНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Шимечко О. С. – директор Медичного центру «Життя-Київ»

ORCID: 0009-0009-0690-9198

У статті визначено, що охорона здоров'я є однією з ключових сфер суспільного життя, яка значно впливає на соціально-економічний розвиток кожної країни. В умовах сучасних реалій, особливо в період воєнного стану в Україні, значення медичної галузі набуває стратегічного характеру. Медичні установи, які є базисом для забезпечення здоров'я населення, потребують ефективного управління, нових підходів до організації роботи та адаптації до викликів сьогодення. Територіальні громади стають важливими суб'єктами процесів удосконалення діяльності медичних установ, сприяючи їхній стійкості та ефективності.

З'ясовано, що для України, яка сьогодні стикається з серйозними викликами через війну, досвід реформ у сфері охорони здоров'я в інших країнах є важливим орієнтиром. Проте національні особливості, такі як потреба в забезпеченні медичної допомоги для внутрішньо переміщених осіб, реабілітація постраждалих та підтримка населення прифронтових територій, потребують розробки власних моделей управління. У цих умовах територіальні громади відіграють ключову роль, адже вони мають можливість краще адаптувати медичну інфраструктуру до потреб конкретних регіонів, залучаючи місцеві ресурси та ініціативи.

Обґрунтовано, що сучасні виклики також вимагають впровадження інноваційних підходів до діяльності медичних установ. Це включає розвиток цифрових технологій, таких як електронна медична картка, а також використання мобільних клінік для обслуговування віддалених та прифронтових територій. Крім того, важливою залишається співпраця територіальних громад з державними органами, міжнародними організаціями та волонтерськими ініціативами. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити доступність якісної медичної допомоги навіть у складних умовах, сприяючи одночасно збереженню людського капіталу та зміцненню національної безпеки.

Доведено, що охорона здоров'я є однією з найважливіших сфер суспільного життя, що безпосередньо впливає на благополуччя населення та загальний розвиток країни. В умовах воєнного стану, що триває в Україні, медичні установи стикаються з новими, надзвичайними викликами, такими як забезпечення медичних послуг на прифронтових територіях, надання допомоги постраждалим та внутрішньо переміщеним особам, а також оптимізація медичних ресурсів в умовах обмеженого фінансування. Ключову роль у вирішенні цих проблем відіграють територіальні громади, які повинні адаптувати систему охорони здоров'я до специфічних потреб регіонів.

Ключові слова: охорона здоров'я, територіальні громади, лікарняні установи, воєнний стан, управління, реформування, національна безпека.

Shymechko O. S. The importance of territorial communities in improving the activities of medical and hospital institutions under the legal regime of martial law in Ukraine

The article defines that healthcare is one of the key spheres of public life, which significantly influences the socio-economic development of each country. In the conditions of modern realities, especially during the period of martial law in Ukraine, the importance of the medical sector is gaining a strategic nature. Medical institutions, which are the basis for ensuring the health of the population, require effective management, new approaches to organizing work and adaptation to the challenges of today. Territorial communities are becoming important subjects of the processes of improving the activities of medical institutions, contributing to their sustainability and efficiency.

It is found that for Ukraine, which is currently facing serious challenges due to the war, the experience of healthcare reforms in other countries is an important guideline. However, national characteristics, such as the need to provide medical care for internally displaced persons, rehabilitation of victims and support for the population of frontline territories, require the development of their own management models. In these conditions, territorial communities

play a key role, as they have the opportunity better adapt medical infrastructure to the needs of specific regions, attracting local resources and initiatives.

It is substantiated that modern challenges also require the implementation of innovative approaches to the activities of medical institutions. This includes the development of digital technologies, such as electronic health records, telemedicine, as well as the use of mobile clinics to serve remote and frontline areas. In addition, cooperation between territorial communities with state bodies, international organizations and volunteer initiatives remains important. Such an integrated approach allows ensuring the availability of quality medical care even in difficult conditions, while simultaneously contributing to the preservation of human capital and strengthening national security.

It is proven that healthcare is one of the most important areas of public life, which directly affects the well-being of the population and the overall development of the country. In the conditions of martial law that continues in Ukraine, medical institutions are faced with new, extraordinary challenges, such as providing medical services in frontline areas, providing assistance to victims and internally displaced persons, as well as optimizing medical resources in conditions of limited funding. A key role in solving these problems is played by territorial communities, which must adapt the healthcare system to the specific needs of the regions.

Key words: *healthcare, territorial communities, hospitals, martial law, management, reform, national security.*

Постановка проблеми. В умовах змінної соціально-економічної ситуації, важливим завданням є пошук ефективних механізмів удосконалення функціонування медичних установ та оптимізації медичних послуг, зокрема, шляхом інтеграції новітніх технологій, мобільних клінік та покращення співпраці між громадами і державними органами. Тому дослідження ролі територіальних громад у цьому процесі є важливим для розробки стратегій і програм, спрямованих на підтримку здоров'я населення навіть у кризових умовах. Сьогодні снують численні перешкоди на шляху вдосконалення діяльності медичних установ на місцевому рівні, а саме відсутність достатнього фінансування, недостатня кваліфікація кадрів, складнощі в організації медичних послуг на великих відстанях, відсутність необхідних інфраструктурних умов для надання якісної медичної допомоги в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях зазначається, що в умовах воєнного стану питання адаптації медичних ініціатив набуває ще більшої актуальності. Зокрема, одна з проблем, що виникає у процесі поліпшення медичних послуг – це відсутність загальнонаціонального розуміння ефективних механізмів вдосконалення. Зазначене стає очевидним в контексті взаємодії між територіальними громадами та медичними установами, де потрібен комплексний підхід до навчання персоналу, запровадження нових технологій та забезпечення ефективної комунікації на рівні територіальних громад.

Наукова література в галузі охорони здоров'я часто рясніє прикладами успішних практик, що сприяють підвищенню якості та безпеки медичних послуг [2]. Однак більшість із цих прикладів мають локальний характер і не завжди підлягають відтворенню в інших регіонах чи організаціях. Однією з основних причин таких труднощів є відсутність чіткої системи, що дозволяє переносити досвід з однієї установи до іншої. Водночас важливо зазначити, що не всі з цих ініціатив містять механізми, які могли б бути загальноприйнятими або застосованими на різних рівнях медичної інфраструктури в умовах війни.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі та значення територіальних громад в удосконаленні функціонування медико-лікарняних установ в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасних реалій України, зокрема в контексті війни, колективне навчання набуває додаткового значення. Навчання

в умовах постійних змін та стресу, зокрема при наданні медичних послуг в прифронтових зонах чи для внутрішньо переміщених осіб, стає критично важливим для підвищення якості та безпеки. Завдяки колективному навчанню можна ефективно обмінюватися досвідом, вирішувати проблеми в реальному часі та адаптувати практики до нових викликів.

Більшість показників ефективності в системі охорони здоров'я зосереджені на об'єктивних клінічних результатах, що стосуються фізичного стану пацієнта, однак вони опосередковано враховують думку самих пацієнтів [4]. Питання їхнього задоволення від наданих медичних послуг залишається в тіні, хоча є критично важливими для визначення реальної якості надання медичної допомоги. Додатково до клінічних показників, результати, які повідомляють самі пацієнти, фокусуються на їхньому благополуччі, рівні задоволення від лікування та довіри до медичних працівників. У сучасних умовах це є необхідною частиною оцінки діяльності медичних закладів, оскільки ці фактори безпосередньо впливають на якість медичного обслуговування та його ефективність. Це особливо важливо в Україні, де в умовах війни та обмежених ресурсів медичні установи мають знаходити нові шляхи забезпечення високої якості послуг та одночасно підтримувати довіру населення до медицини.

Інститутом покращення охорони здоров'я, яка одночасно сприяє покращенню здоров'я населення, підвищенню якості обслуговування пацієнтів і зменшенню витрат на охорону здоров'я на душу населення. Такий підхід дозволяє зберігати баланс між економічною ефективністю та забезпеченням високої якості медичних послуг для громадян. У контексті України, особливо в умовах воєнного стану та інтенсивної перебудови системи охорони здоров'я, важливо враховувати, що організації охорони здоров'я, орієнтовані виключно на лікування захворювань, можуть зіштовхнутися з проблемами у взаємодії з пацієнтами, що призводить до зниження їхнього задоволення та, як наслідок, до зменшення загальної ефективності роботи медичних закладів.

Тому для успішного реформування системи охорони здоров'я необхідно впроваджувати інноваційні стратегії, що сприяють підвищенню рівня задоволення пацієнтів, а також забезпечують високу організаційну продуктивність навіть в умовах обмежених ресурсів та зростаючих викликів війни. Керівники медико-лікарняних установ, які не вимірюють ступінь задоволеності пацієнтів і не мають чіткої інформації про якість наданих медичних послуг, можуть зіткнутися з серйозними проблемами в управлінні організацією. Відсутність регулярної оцінки задоволення пацієнтів призводить до зниження ефективності роботи медичних закладів. Це є особливо актуальним у контексті реформування медичної системи України, де в умовах війни важливо забезпечити високий рівень обслуговування не лише для мирних громадян, а й для ветеранів та постраждалих від конфлікту. У цьому контексті, без належного моніторингу та реагування на недоліки у наданні медичних послуг, можливе зростання витрат і неефективне використання ресурсів.

В умовах війни та викликів, пов'язаних з відновленням країни, ці стратегії можуть бути націлені на забезпечення високої якості медичних послуг для ветеранів, постраждалих, а також для цивільних осіб, що дасть можливість не лише зберегти здоров'я нації, а й підвищити ефективність використання державних ресурсів у сфері охорони здоров'я. Для ефективного покращення надання медичних послуг в Україні, особливо в умовах війни, можна звернути увагу на успішні стратегії зарубіжних країн, які вже продемонстрували свою ефективність у подібних ситуаціях.

В більшості випадків заходи в охороні здоров'я зосереджуються на об'єктивній оцінці клінічних результатів лікування пацієнтів. Однак, в контексті сучасних реалій в Україні, важливо не забувати і про суб'єктивні аспекти, які часто ігноруються. Важливо підкреслити, що позитивний досвід пацієнтів не лише підвищує рівень задоволеності, але й сприяє підвищенню організаційної ефективності медичних установ [1]. Тому медичні заклади, які приділяють увагу цьому аспекту, мають більше шансів на покращення своєї продуктивності та досягнення позитивних результатів в умовах конкурентного середовища.

Однією з основних проблем, з якими стикаються керівники медичних установ в Україні, є відсутність ефективних стратегій для підвищення рівня задоволеності пацієнтів. Важливо зазначити, що зростання тривалості життя та збільшення складності станів здоров'я вимагають постійного підвищення рівня медичної допомоги та збільшення попиту на послуги. Водночас зростання витрат на охорону здоров'я може призвести до фінансової нестабільності системи. У таких умовах зростає необхідність впровадження стратегій, які дозволять оптимізувати витрати, покращити якість обслуговування та забезпечити стабільне фінансування.

В умовах реформ охорони здоров'я в Україні, де важливу роль відіграє впровадження інновацій та змін у медичній практиці, такий підхід може значно покращити ефективність роботи медичних установ. Така атмосфера сприяє підвищенню довіри, співпраці та ефективності, що є важливим елементом для успішної роботи медичних закладів, де кожен етап процесу потребує чіткої координації та командної роботи. Завдяки децентралізації та наближенню медичних послуг до населення, громади мають можливість активно залучати приватний сектор, благодійні організації, а також міжнародні фонди для підтримки медичних закладів.

Місцеві ініціативи, як-то організація благодійних акцій чи партнерств із бізнесом, можуть сприяти не лише зростанню фінансової підтримки для медичних установ, а й розвитку інфраструктури, закупівлі необхідного медичного обладнання та медикаментів. Державна політика повинна заохочувати розвиток таких партнерств, створюючи сприятливі умови для взаємодії місцевих органів влади та інших суб'єктів, що дозволить посилити соціальну відповідальність бізнесу та активізувати співпрацю між державним і приватним секторами в умовах обмежених ресурсів. Адаптація медико-лікарняних установ до викликів воєнного стану потребує чіткої стратегії на місцевому рівні, що передбачає швидку мобілізацію ресурсів, перепрофілювання медичних установ та ефективне використання наявних інфраструктурних потужностей.

Територіальні громади повинні розробити оперативні плани на випадок надзвичайних ситуацій, які включатимуть створення тимчасових медичних закладів або мобільних медичних груп, здатних швидко реагувати на потреби постраждалих від бойових дій. Враховуючи високі вимоги до медичної допомоги в умовах війни, важливо не лише забезпечити лікарні медичними засобами та обладнанням, а й посилити підготовку медичних працівників до роботи в кризових умовах. У сучасних умовах, коли система охорони здоров'я стикається з численними викликами, включаючи воєнний стан та обмежені ресурси, важливо впроваджувати моделі медичного обслуговування через місцеві громади.

Державній політиці варто звернути увагу на необхідність підтримки децентралізації у сфері охорони здоров'я, що дозволить громадам адаптувати медичні послуги до реальних потреб населення. Важливим аспектом є надання місцевим органам влади більших повноважень у сфері планування та фінансування

медичних установ, що дозволить оптимізувати використання ресурсів та знижувати бюрократичні бар'єри. Ще однією важливою моделлю є створення територіальних медичних об'єднань, які об'єднують кілька лікарень та медичних закладів у рамках однієї громади.

Важливою моделлю є інтеграція медичних послуг із соціальними та освітніми програмами на місцевому рівні. В умовах війни та кризових ситуацій психосоціальна підтримка населення є не менш важливою, ніж лікування фізичних хвороб. Тому державна політика повинна підтримувати створення комплексних програм, що поєднують медичну допомогу з соціальними та психологічними послугами [3]. Це дозволить не лише лікувати захворювання, а й допомогти людям адаптуватися до нових умов, знижуючи рівень стресу та психічних розладів. Місцеві громади, завдяки своїм ресурсам та адаптації до місцевих потреб, можуть бути ефективними у реалізації таких інтегрованих моделей, що сприятиме розвитку більш комплексної системи охорони здоров'я, здатної реагувати на сучасні виклики.

Перспективи розвитку медичних установ через місцеві громади в умовах воєнного стану включають в себе ряд стратегічних ініціатив, спрямованих на забезпечення доступності та якості медичних послуг для населення. Однією з основних перспектив є посилення місцевого управління охороною здоров'я через децентралізацію фінансування та ресурсів. Місцеві громади мають унікальну можливість мобілізувати ресурси та адаптувати медичні установи до потреб конкретних територій, що дозволяє забезпечити більш гнучке та оперативне реагування на виклики воєнного часу.

У рамках цих партнерств громади можуть залучати як державні, так і приватні інвестиції для підтримки інфраструктури та покращення умов надання медичних послуг. Розширення участі громад у прийнятті рішень щодо стратегічного розвитку медичних установ також дозволяє знижувати рівень бюрократичних бар'єрів та забезпечувати більшу відкритість і прозорість у використанні ресурсів. Місцеві громади можуть ефективно реалізувати програми здорового способу життя, організувати кампанії з вакцинації, психосоціальної підтримки та психологічної реабілітації, що сприятиме зниженню навантаження на медичні заклади. Така проактивна політика дозволяє не лише покращити фізичне здоров'я населення, а й зміцнити соціальну згуртованість в громадах, створюючи основу для сталого розвитку медико-лікарняних установ в майбутньому.

Територіальні громади в Україні відіграють важливу роль у забезпеченні доступності та якості медичних послуг, зокрема в умовах воєнного стану. Вони мають безпосередній вплив на організацію медичної допомоги, координацію медичних установ та залучення необхідних ресурсів для забезпечення життєдіяльності населення в умовах конфлікту. У такий період територіальні громади стають ключовими акторами у забезпеченні соціальної стабільності та підтримці місцевих медичних закладів, забезпечуючи ефективний зв'язок між органами місцевої влади та медичними установами, що особливо важливо для адаптації медичних процесів до швидко змінюваних умов.

У воєнний період медичні установи стикаються з безпрецедентними викликами, серед яких значне збільшення кількості пацієнтів, потреба в екстрених заходах, дефіцит медикаментів та медичних працівників. У цих умовах територіальні громади повинні не тільки координувати надходження гуманітарної допомоги, а й організувати підтримку для медичних установ, щоб забезпечити належний рівень медичного обслуговування. Це включає в себе організацію евакуації,

забезпечення мобільних медичних бригад, а також підтримку медичних закладів у відновленні інфраструктури, що постраждала внаслідок бойових дій.

Висновки і перспективи подальших досліджень в даному напрямку. Значення територіальних громад у вдосконаленні діяльності медичних установ під час воєнного стану є неоціненною, оскільки саме громади здатні забезпечити ефективну організацію та надання медичних послуг в умовах обмежених ресурсів і постійних загроз. Удосконалення механізмів взаємодії між медичними установами та громадами є ключовим фактором для забезпечення належного рівня медичного обслуговування в цей складний період. Територіальні громади відіграють важливу роль у підтримці медичних установ, особливо в умовах воєнного стану. Вони забезпечують локальну підтримку для медичних закладів, організовують гуманітарну допомогу, що сприяє збереженню доступу до медичних послуг для населення.

Проблеми, пов'язані з високими витратами та необхідністю зростання ефективності медичної допомоги, можуть бути частково вирішені через покращення взаємодії між медичними установами та пацієнтами, зокрема через запровадження стратегії задоволення потреб пацієнтів. Впровадження інновацій в медичні процеси, включаючи електронне медичне обслуговування та інші цифрові технології, може значно підвищити ефективність роботи медичних установ в Україні. Інновації також сприяють скороченню навантаження на медичний персонал, що має безпосередній вплив на їх задоволеність та результативність роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Батиргарєєва В.С. Основні напрями протидії поширенню дезінформації. *Інформація і право*. № 2 (33). 2020. С. 121–131.
2. Бутник О.О., Немирівська О.Я. Особливості публічного управління в умовах світової пандемії. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С.142.
3. Васильєв О. С. Концептуалізація поняття «державна політика»: сучасне розуміння. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_1_7 (дата звернення: 11.02.2025).
4. Дегтяр О.А. Державне регулювання розвитку соціальної сфери: концептуальні засади та практика: монографія. Харків: С.А.М., 2014. 508 с.

REFERENCES:

1. Baturhareieva, V.S. (2020). Osnovni napriamy protydii poshyrenniu dezinformatsii (na prykladi pandemii COVID-19) [The main directions of counteracting the spread of misinformation (on the example of the pandemic COVID-19)]. *Informatsiia i pravo – Information and law*, 2(33), 121–131 [in Ukrainian].
2. Butnyk, O.O. & Nemyrivs'ka, O.Ya. (2020). Osoblyvosti publicnogo upravlinnia v umovakh svitovoi pandemii [Features of public administration in a global pandemic]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and public administration*, 2, 142 [in Ukrainian].
3. Vasyl'iev, O. S. (2014). Kontseptualizatsiia poniattia «derzhavna polityka»: suchasne rozuminnia [Conceptualization of the concept of "public policy": modern understanding]. *Derzhavne budivnytstvo – State building*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_1_7 [in Ukrainian].
4. Diehtiar, O.A. (2014). Derzhavne rehuliuвання rozvytku sotsial'noi sfery: kontseptual'ni zasady ta praktyka [State regulation of social sphere development: conceptual principles and practice]. Kharkiv: S.A.M. [in Ukrainian].